

PENNINGS' KEERZIJDE

2009 - 7

Redactioneel

Als altijd wens ik u ook nu leesplezier en houd me zeer aanbevolen voor uw bijdragen die ik graag onder mijn eigen naam zal publiceren: laat het mijn secretaris dan weten:

hvdvo91@planet.nl

Oudere nummers van de nieuwsbrief: home.planet.nl/~vorst265/medals.html .

7 september 2009, Arssen

Waldemar Pennings

Nieuws en aankondigingen

Atelierbezoeken

In september wordt in de reeks atelierbezoeken een bezoek gebracht aan de graveur en stempelsnijder Lei Lennaerts. Hij zal ons zaterdag 26 september ontvangen in het atelier van ontwerper en goudsmid Eelco Veenman te 's-Hertogenbosch. Lei zal uit de doeken doen hoe een slagpenning wordt gemaakt, penningstempels en kopergravures laten zien en ons zelf de burijn ter hand laten nemen. Het atelierbezoek in oktober zal ons voeren naar de veelzijdige Utrechtse kunstenaar Henk Evertzen. Hij zal ons zaterdag 24 oktober een kijkje gunnen in zijn atelier en uitleg geven over zijn manier van werken.

Voor beide bezoeken is op moment van schrijven nog plaats, maar u moet er wel snel bij zijn.

Opgave per e-mail aan Maja Houtman: maja@silverresearch.org

Beelden Zee, Scheveningen

In museum Beelden aan Zee vindt nog tot 1 november 2009 de tentoonstelling **Italianisanten in de Nederlandse Penningkunst** plaats. Deze tentoonstelling, in het penning- en prentenkabinet, sluit aan op de Marini-Manzù tentoonstelling in de grote zaal. Zij gaat in op de Italiaanse invloeden op de naoorlogse Nederlandse penningkunst.

recente sculpturen en boekpresentatie van Niko de Wit

Op zondag 6 september vindt de opening van de duo tentoonstelling van Niko de Wit en Geert Baas plaats, met daarin recente sculpturen en boekpresentatie van Niko de Wit, bij Galerie Ramakers, Toussaintkade 51, Den Haag.

De tentoonstelling is te bezichtigen t/m 4 oktober.

Woensdag t/m zaterdag 12.00 - 17.00 uur en iedere zondag 13.00 - 17.00 uur.

Als u met de auto naar de galerie komt het volgende:

De Elandstraat en omgeving is opgebroken en de normale route langs de koninklijke stallen is nu niet mogelijk. U kunt via het Vredespaleis rijden, dan de Zoutmanstraat aanhouden en bij de Zoutmanstraat hoek Elandstraat rechtdoor tot aan de oude bibliotheek.

Bij de stoplichten daar linksaf en dan een rondje om de Toussaintkade te kunnen bereiken.

Info: www.galerieramakers.nl en www.nikodewit.nl

Pennings' eerste

In deze rubriek bespreek ik elke keer mijn eerste penning. Lezers worden uitgenodigd om hun eerste penning te beschrijven en die beschrijving zal dan onder mijn naam in de Nieuwsbrief beschreven worden (cf de Bourbaki-gedachte; zie nummer 1(2008)). Het maakt mij in werkelijkheid niet uit of het werkelijk uw eerste penning was; het zal in deze rubriek wel steeds mijn eerste zijn. Kritische lezers zullen zich afvragen hoe dat kan, maar zij worden er graag aan herinnerd dat op mijn leeftijd het geheugen kortlopend is.

Een tijd geleden kon ik van iemand voor weinig geld een penning met daarop een vogel en Hebreeuwse tekst overnemen. Ik laat u eerst de voorzijde zien:

Herkomst, betekenis en ontwerper waren de verkoper onbekend en ik heb een tijd moeten speuren naar de herkomst. Een penningdeskundige dacht dat hij door Theresia van der Pant ontworpen was en dat er een kalkoen op stond. Dat was niet zo'n gekke gedachte, want Van der Pant maakte penningen en dierfiguren. Zij heeft in 1968 de bekende VPK-penning *Israel 1948-1968* gemaakt, maar of ze ooit een kalkoen gemaakt heeft heb ik niet kunnen achterhalen.

Wel heeft ze in de jaren 80 een bronzen phoenix gemaakt die inderdaad wat weg heeft van het gevogelte op deze Israëliëse penning. Deze maand in Beelden aan Zee geweest, in de grote bibliotheek van het Sculptuurinstituut, en aldaar een foto van van der Pant's Phoenix gevonden:

Verder een publicatie gezien over het werk van Van der Pant, inclusief al haar penningen, maar daar zit deze niet bij. Via wat googelen er achter gekomen dat de Amerikaanse schilder/graficus/fotograaf Ben Shahn (1898-1969) de penning ontworpen heeft, in opdracht van de Israëlische Munt, tgv het 20-jarig bestaan van de luchtvaartmaatschappij El Al, in 1969 (het jaar dus van Shahn's dood). Shahn is, zeker in Amerika, zeer bekend en zit in vrijwel alle bekende museale collecties. Een mooi voorbeeld van zijn werk is de zeefdruk *Alphabet of Creation*, 1957, te zien in de National Gallery of Art, Washington, USA:

Ik laat u deze zien omdat hij nauwe verwantschap heeft met de keerzijde van zijn penning:

De penning stelt aan de voorzijde geen kalkoen of phoenix voor, maar een gestileerde duif, met een tekst uit Jesaja 43:6 (bring back my sons from far and my daughters from the end of the earth), heel toepasselijk voor een luchtvaartmaatschappij die Israël met de rest van de

wereld verbindt. Het is een aardige voorstelling in het rond, met een Hebreeuws randschrift, maar een duif kan ik er toch moeilijk in zien. Ook is de tekst uit Jesaja wat rommelig op de penning terecht gekomen. Op de keerzijde zijn alle 22 tekens van het Hebreeuwse alfabet, gestileerd, weergegeven en daar was Shahn bijzonder knap in. Die keerzijde vind ik bijzonder mooi. Hij is qua stijl nogal verschillend van de voorzijde. Het lijkt net alsof beide zijden een andere ontwerper hebben gehad, Er zijn ongeveer 2000 exemplaren van deze penningen geslagen, deels in goud, zilver en in brons. Op het internet wordt deze penning nog regelmatig te koop aangeboden, voor prijzen in de buurt van 20 Euro; de zilveren uitvoering heb ik voor 30 Euro aangetroffen.

Ballonvaart

Nog ver voordat de aanslagen op de New Yorkse wolkenkrabbers in de maak waren, kon je al zien hoe de Verenigde Staten hoge gebouwen koesterden als vrijdenkers' mijlpalen uit het vruchtbare aardoppervlak. Die gebouwen waren vanaf het begin van de vorige eeuw signalen van een geconstrueerde macht in het element lucht. Later werd dat idee ingehaald door eenzelfde soort prestigeprojecten in het Midden Oosten en Azië, onder meer Dubai en Hongkong, al naar gelang de neoliberale wereldeconomie ook daar meer armslag had gekregen.

De grote ballonvaart werd in 1992 nog ingezet als aandachtstrekker voor het fenomeen van hoe, varend op de wereld luchtstromen, de ballonnen door de Amerikaanse hoogbouw als door een magneet werden aangetrokken voor het vieren van hun eindbestemming tijdens een wedstrijd. Deze vorm van luchtvaart moest op een beeldende wijze neerzigen naast een machtige wolkenkrabber. Het aardige aan deze plaquette is dat die eigenlijk een penning had moeten zijn, maar dat dit medium, door gebrek aan hoogterichting te benepen werd gevonden door de opdrachtgever. Die vond dat de grandeur van zowel de ballonvaart als de Amerikaanse hoogbouw teniet zou gaan op een rondje. Als troost voor de penningmaker mochten er toen drie zwevende (ronde) zeepbellen op de achtergrond in het reliëfje worden afgebeeld.

TransAtlantic Challenge 1992
materiaal: witte kunststof (prototype)
maten: 13,4 x 9 cm
ontwerp: Mary Olson (1969 VS)

Uitdragen van het Sint Maartensgevoel

Met niemand in de buurt lag het daar mooi te wezen. Onbeschadigd zelfs. Als dun koperen geperst reliëfplaatje is dit reliëf gevonden in de herfst van 2008 op de keien van een verlaten Waterlooplein. Het regende en daardoor viel het niet eens op dat het van zichzelf glom. Bij het oprapen was ik verbaasd hoe licht het was van gewicht. Eenmaal droog bleek het een prachtige bruine patine te bezitten. De keerzijde is hol, zoals bij gedreven koperwerk. Mijn vermoeden over de betekenis van de afbeelding ging in de richting van de Heilige Martinus, ook wel bekend als Sint Maarten. Martinus stamt uit het jaar 361. Hij werd geboren in Hongarije en nam op 15-jarige leeftijd dienst in het Romeinse leger en kwam in Frankrijk terecht. Over hem bestaat het verhaal dat hij bij de stadspoort van Amiëns, voor een naakte bedelaar die om een aalmoes vroeg, zijn mantel in tweeën scheurde en de helft ervan aan de bedelaar gaf. In de daaropvolgende nacht zou Martinus Christus hebben gezien, waarop hij zijn leven hierna anders ging invullen. Hij werd uiteindelijk priester en ging terug naar zijn geboortestreek, waar hij met het verkondigen van het christelijke geloof veel tegenstand ondervond. Martinus vertrok weer naar Frankrijk, vestigde zich als kluizenaar niet ver van de stad Poitiers en kreeg veel volgelingen, waardoor hij in 371 tot bisschop van Tours werd gekozen. Hij leidde een monnikenleven. Vanwege publicaties over zijn leven, beschreven door twee belangrijke auteurs uit die tijd, werd hij nog bekender dan hij al was. Hij genoot een grote populariteit. In Frankrijk is de St. Martinusbasiliek een nationaal heiligdom. In Nederland werd de Heilige Martinus de patroon van de steden Utrecht en Groningen (Martinitoren).

Net als Sint Nicolaas, stond hij bekend als kindervriend. Sinds lange tijd zijn de vieringen van Sint Maarten als een kinderfeest geuit, in vooral de noordelijke en zuidelijke Nederlandse provincies op 11 november. Tegenwoordig is het feest ook populair in Noord- en Zuid-Holland. De kinderen gaan langs de deuren met lampions, bellen aan bij bewoners en zingen een liedje in ruil voor een traktatie. De oorsprong van het kinderfeest is niet helemaal duidelijk, maar het bedelen langs de deur voor snoep zal wel geworteld zijn in het gebaar van Martinus dat hij zijn mantel voor de helft wegafgaf aan een bedelaar. Met die gedachte wordt het Sint Maartensgevoel uitgedragen. Martinus is heel vaak afgebeeld te paard, met achter hem een bedelaar die iets verwacht of ontvangt. Op dit reliëf ziet u hem te paard en met een

aureool. Helaas valt niet te zien dat de bedelaar een deel van de mantel in ontvangst neemt. Door dat laatste moet ik u mijn twijfel bekennen. Mijn interpretatie van de betekenis van dit reliëf zou wel eens niet helemaal kunnen kloppen. Maar dat doet niets af aan de schoonheid ervan voor liefhebbers van de penningkunst. Daarom wilde ik u, met dit verhaal erbij, het reliëf laten zien.

Gegevens: Heilige Martinus: diameter reliëf met kraalrand: 115mm

Penning & Auto

De Duitse beeldhouwster Gudrun Stein (22) is na haar opleiding in Nederland komen wonen vanwege het ongedwongen penningklimaat. Met name haar recente penningen over de problemen in de auto-industrie zijn haar in haar geboorteland niet in dank afgenomen; reden voor bezoek van de redactie van Pennings' Keerzijde bij de kunstenaar thuis: een aardig en warm ingericht splitlevel atelier aan de Dinkel in Twente.

Vanwege haar achternaam, die ze gebruikt als handelsmerk, heeft Gudrun besloten om uitsluitend in natuursteen te werken en ook haar penningen daarin uit te voeren. Dat zijn dus unica: 'Als je uitsluitend in steen wilt werken is dat de consequentie.' Als het een oplage betreft, dan moet zij dus op dezelfde wijze te werk gaan als bijvoorbeeld de penningmaakster Lina Hodoroaba deed toen zij voor een penningtype een keer 100 exemplaren moest maken. Omdat Gudrun uitsluitend de hardere steensoorten prefereert, onderzocht ze directere wegen van expressie. Zo is ze op het idee gekomen om geschikte kiezels en zwerfkeijtes te gebruiken, conform haar opvatting dat je niet moet maken wat er al is. Ze gebruikt de hulp van de natuur dankbaar en vertelt daar luchtig over: 'Om eenheid in de oplage te bewaren zoek ik een thema met veel mogelijke variaties, dat pakt altijd goed uit'. Ze vindt auto's geschikt. Net als er heel veel automodellen zijn, zitten in de rivierbeddingen van Duitsland al evenveel voorgevormde steenmodellen. Vooral in de Rijnbocht ten zuiden van Düsseldorf. Daar gaat ze met de auto met aanhangwagen naar toe om een voorraad aan te leggen. De kiezels vertonen onderling nagenoeg dezelfde soorten slijtage, vertelt ze, maar per steen - lees: auto - is dat toch weer individueel bepaald: 'Intrinsieke overeenkomsten dus tussen stenen en automodellen.'

De ontwerpen van Gudrun Stein omvatten volgens haar de 'gedroomde weergave' van haar fictieve model. 'En in wezen vertegenwoordigen mijn penningen in de diepte veel meer: de hardheid van de auto-industrie.' Gudrun: 'Wielen zijn overbodig, zitten zelfs in de weg bij het symboliseren van de autocrisis. Namelijk, het probleem is dat veel nieuwe auto's toch niet meer afgeleverd zullen worden aan klanten, en om dan de illusie te wekken dat de autovoorraad ooit zal gaan rijden is geen reële weergave van de crisisgedachte.'

Met haar penning zocht ze contact met de IAAG (International Automotive Association Germany). 'Ik dacht een bijdrage te kunnen leveren aan het besef dat het ernst is met de

crisis'. Ze wilden haar wel lynchen toe ze haar uitleg gaf bij het ontwerp, vertelt ze. Toch staat Gudrun kaarsrecht achter haar artistieke interpretatie van het probleem. Gudrun zegt: 'Ik zond het ontwerp in naar Pennings' Keerzijde om te laten zien hoe betrokken ik ben bij de huidige ellende in de auto-industrie. Die mag mijn penningontwerp dan wel niet waarderen, zelf vind ik de penning steengoed.'

Atelierbezoek bij Jos Reniers op 22 augustus 2009

Om één uur heetten Jos en Hanny Reniers ons welkom met koffie, thee en zelfgebakken tulband. In de tuin konden we heerlijk in de tuin bijkomen van de reis. Vervolgens nam Jos ons mee naar zijn atelier achter in de tuin. Hier staan de grote beelden waar hij de afgelopen jaren aan gewerkt heeft. Twee gebogen kruizen, zo'n drie meter hoog. Het ene zwart met een zwart granieten beeld eraan gehangen, het andere wit met een wit beeld eraan genageld. Beide kruizen zijn bedekt met zwarte en witte struisvogelveren. De beelden staan voor de dood en leven.

Verder staat er een ensemble van drie beelden over zwangerschap, Verlossing (2001-2002). Enorme onyxmarmeren-buiken op en aan van tienduizenden dunne beukenhouten stokjes gemaakte lichamen. Onder de houtjes zitten natuurlijk ter versteviging stalen constructies, maar die zijn verder onzichtbaar.

Vier beelden die gekneet lijken te zijn, in plaats van gehakt. Alsof een plant wat aarde omhoog geduwd heeft, en besloten heeft dat het beter is om terug te kruipen onder de grond. Twee karren 'Jongensdroom'(1999) van hoogglans gepolijste steen: de ene uit Italiaans marmer (portoro) en de andere in Turks marmer, beide op echte racebanden, klaar voor de start en geïnspireerd op de bewegingen die een raceauto maakt bij het wegrijden: zigzag, om de banden op te warmen. Het laatst bijgekomen grote beeld is uit een zeer geaderd blok steen gehouwen. Een explosie van steen. Prachtige uitstulping en binnenin een opstuwung. Heel spannend van vorm.

De aanstaande tegenhanger van het laatste beeld stond nog in de "natte" werkplaats, daar waar geslepen en gehakt wordt. Ook dit blok steen komt uit Turkije, en is prachtig geaderd. Ik ben heel benieuwd hoe het eruit komt te zien.

Na de grote beelden heeft Jos ons verschillende penningen en vooral heel veel proefmodellen laten zien, vakkundig en met humor toegelicht. Bij elke opdrachtpenning kwamen zeker 15 proefpenningen uit een doos. Veel in keramiek, met gaten, scharnieren en belettering. De Rabobankpenning, de Holstpenning, gemeente Helmond, Valkenswaard, de componistenpenningen.

Bach

Paganini

De Holst penning

Jos bleek nog meer gedaan te hebben: Met een glas drinken in onze hand, toonde hij ons voorbeelden van de 600 ontwerpen die hij in de afgelopen 40 jaar voor de Vlisco in Helmond, dé katoendrukkerij voor Afrika, heeft gemaakt. Hij tekent graag en veel en daar hebben we

veel voorbeelden van mogen zien. De stoffen krijgen in Afrika soms een naam. De laatste die een naam kregen heten: Obama, Obama's house en Obama's car. Heel veel stoffen en ontwerpen hebben we nog gezien en daarbij uitleg gekregen over batikken in de fabriek en verschillende verboden.

Na dit alles zijn we moe doch zeer voldaan weer naar huis gegaan. Het was weer een mooi atelierbezoek.

Bronzen legpenning als herdenkingspenning vereeuwigd

In de Beeldenaar 2009-2 werd in de rubriek Penningnieuws melding gemaakt van de door de Maastrichtse kunstenaar Joost Jeuken vervaardigde legpenning Basilica Stella Maris.

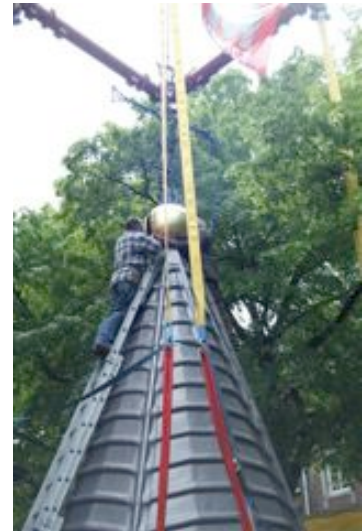
Deze penning is uitgebracht in een genummerde en gelimiteerde uitgave naar aanleiding van de restauratie van de twee westtorens van de Onze-Lieve-Vrouwe-Sterre-der-Zee te Maastricht.

Joost Jeuken werd aangenaam verrast toen hij een uitnodiging kreeg van het kerkbestuur voor het bijwonen op 27 april jl van de officiële plaatsing van de nieuwe torenspits op de noordertoren aan de westzijde. Dit alles in aanwezigheid van vele genodigde burgerlijke en kerkelijke hoogwaardigheidsbekleders. Het geheel werd plechtig omlijst.

Bij zo'n gebeuren wordt volgens een oude Katholieke traditie een boodschap voor het nageslacht blijvend in de kerk ingemetseld of op een andere manier achter gelaten. Zo heeft men in een loden koker o.a. de krant van die speciale dag bijgezet, een oorkonde, het parochieblaadje, alle gangbare Euromunten, de bouwtekeningen en de legpenning Basilica Stella Maris.

Deze koker werd ter plaatse dicht gesoldeerd en in de vergulde bol gelegd, welke zich op de torenspits bevindt. Na het uitspreken van een zegenbede door mgr.dr. A. Kurris, pastoor van de OLV Sterre der Zee, werd de torenspits onder klaroengeschal met behulp van een bouwkraan op zijn definitieve plaats gehesen.

Zo is deze legpenning als herdenkingspenning op eenzame hoogte voor het nageslacht vereeuwigd.

Reacties van Familieleden

Carolus Pennings (ingekort):

In Pennings' Keerzijde suggereerde U, dat we bij verhalen maar gewoon de penning kunnen weglaten: een tekst volstaat dan. Als boutade klinkt dit mooi, maar eigenlijk is de consequentie: dan moeten we bij kranten toch ook maar terug naar de tijd waarin nieuwsberichten nog niet met foto's werden geïllustreerd. Waarom nemen kranten eigenlijk foto's op? Kennelijk om extra aandacht te trekken, of om ons geheugen wat meer te steunen. Is de zaak ook om te draaien? (Pennings' Keerzijde...) Zouden we iets hebben aan kranten die louter uit foto's bestaan, en waarin elke tekst ontbreekt? Ik denk dat we vastlopen als we naar een mooie regel zoeken om de verhouding beeld (penning) en tekst (bijsluiter, extra toegevoegd verhaal) te regelen. Of we komen uit op dooddoeners zoals: de schrijver van een verhaal over een penning moet de bezitters van dat exemplaar niet teveel voor de voeten lopen. Het ene verhaal is het andere niet.

Reactie van W. Pennings (ook ingekort):

Inderdaad, er is over de functie van de bijsluiter veel op te merken. Ik zou er zeker niet voor willen pleiten om de bijsluiter af te schaffen. Mijn boutade richtte zich in het bijzonder op die objecten waarvan het zonder bijsluiter niet eens duidelijk is of we wel met een penning te

maken hebben. Een fraai voorbeeld is de inmiddels veelbesproken brandkraan van Geelen. Zou een niet-ingewijde spontaan op het idee gekomen zijn dat dit een penning is? Gelukkig staat het in de bijsluiter. De vraag rijst voor mij dan of het object zelf nog nodig is. De bijsluiter had hier kunnen volstaan met de lezer te laten weten dat elk klein object een penning kan zijn als dat de kunstenaar zo invalt. De lezer was dan door de kunstenaar serieus genomen omdat hij de volledige vrijheid gekregen had zelf zijn fantasie de vrije loop te kunnen laten. Het had bovendien enorm in de kosten gescheeld en het zou zeer zeker een gedurfde, en dus grensverleggende (?), operatie zijn geweest.